

Sygn. akt III AUa 329/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Jolanta Pietrzak (spr.)
Sędziowie	SSA Marek Żurecki SSA Ewelina Kocurek - Grabowska
Protokolant	Beata Kłosek

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2015r. w Katowicach

sprawy z odwołania D. C. (D. C.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 15 grudnia 2014r. sygn. akt IX U 1572/14

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

/-/ SSA M.Żurecki /-/ SSA J.Pietrzak /-/ SSA E.Kocurek-Grabowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 329/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5.09.2014r. organ rentowy odmówił ubezpieczonej D. C. prawa do emerytury na podstawie art.184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ponieważ ubezpieczona na dzień 1.01.1999r. nie udokumentowała wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a jedynie 14 lat, 9 miesięcy i 22 dni.

Ubezpieczona w odwołaniu od decyzji domagała się jej zmiany przez przyznanie prawa do emerytury po uprzednim zaliczeniu do okresów pracy w szczególnych warunkach okresu urlopu macierzyńskiego od dnia 25.06.1984r. do dnia 30.09.1984r.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie z przyczyn jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 15.12.2014r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury począwszy do 21.08.2014r.

Sąd ustalił:

Ubezpieczona, ur. (...), w dniu 21.08.2014r. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury.

Organ rentowy uwzględnił ubezpieczonej na dzień 1.01.1999r. okres zatrudnienia wynoszący 20 lat, 1 miesiąc i 8 dni okresów składkowych i nieskładkowych - w tym 14 lat, 9 miesięcy okresów pracy w szczególnych warunkach.

Do okresów pracy w szczególnych warunkach organ rentowy zaliczył ubezpieczonej okres zatrudnienia na stanowisku operatora prasy - tłoczarza w (...) S.A. od dnia 1.09.1978r. do dnia 4.11.1982r. (w tym od 14.07.1982r. do 4.11.1982r. okres urlopu macierzyńskiego).

Od dnia 5.11.1982r. ubezpieczona przebywała na urlopie wychowawczym, w okresie którego tj. w dniu (...) urodziła drugie dziecko. Od dnia 25.06.1984r. do 30.09.1984r. pobierała zasiłek macierzyński. Po urlopie wychowawczym, który zakończyła z dniem 4.10.1987r. wróciła do pracy na poprzednio zajmowanym stanowisku. Okres zatrudnienia od dnia 5.10.1987r. do dnia 31.12.1998r. również został zaliczony przez organ rentowy do okresów pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczona nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego.

Wobec poczynionych ustaleń Sąd uznał odwołanie za zasadne podnosząc w motywach rozstrzygnięcia co następuje:

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy ubezpieczona spełnia warunki konieczne do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, w szczególności czy ma wymagany okres pracy w warunkach szczególnych.

Jak wykazało przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe ubezpieczona spełnia powyższy warunek, tj. posiada na dzień 1.01.1999r. wymagany co najmniej 15-letni okres takiej pracy, bowiem nie ulega wątpliwości, iż do okresów uwzględnionych przez organ rentowy w wymiarze 14 lat, 9 miesięcy i 22 dni, powinien dodatkowo zostać zaliczony okres urlopu macierzyńskiego od dnia 25.06.1984r. do dnia 30.09.1984r.

Należy wskazać, iż brak jest podstaw do nieuwzględnienia ubezpieczonej wnioskowanego okresu urlopu macierzyńskiego po urodzeniu drugiego dziecka, przypadającego w okresie zatrudnienia w (...) S.A., gdzie ubezpieczona wykonywała pracę w szczególnych warunkach, dodatkowo w sytuacji gdy, organ rentowy zaliczył do pracy w szczególnych warunkach okres pierwszego urlopu macierzyńskiego od dnia 14.07.1982r. do dnia 4.11.1982r.

Przepis art.32 ust.1a powołanej powyżej ustawy emerytalnej stanowi, iż przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14.11.1991r. wynagrodzenie lub świadczenia

z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Nie ulega zatem wątpliwości, że wnioskowany przez ubezpieczoną okres urlopu macierzyńskiego przypadający przed tym dniem winien zostać uwzględniony. Orzekając w sprawie Sąd podzielił również stanowisko zaprezentowane w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23.07.2014r. III AUa 2536/13.

Bezsporne w sprawie pozostaje, iż ubezpieczona ukończyła wymagany wiek emerytalny 55 lat, nie przystąpiła do OFE, posiada na dzień 1.01.1999r. wymagany 20-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym posiada - po zaliczeniu okresu pobierania zasiłku macierzyńskiego, wymienionego na wstępie rozważań, do okresów zaliczonych przez organ rentowy - okres pracy w szczególnych warunkach przekraczający 15 lat.

Ubezpieczona spełniła zatem wszystkie konieczne warunki do przyznania wnioskowanego świadczenia.

Apelację od tego wyroku wywiódł organ rentowy zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, t.j. akt 233 k.p.c. poprzez dowolne ustalenia faktyczne, polegające na przyjęciu iż w okresie przebywania przez ubezpieczoną na urlopie macierzyńskim w okresie od 25.06.1984r. do 30.09.1984r. ubezpieczona wykonywała prace w warunkach szczególnych, mimo iż w okresie tym ubezpieczona faktycznie przebywała na urlopie wychowawczym, a pracodawca nie uwzględnił tego okresu jako okresu pracy w warunkach szczególnych ani w zaświadczeniu z dnia 15.07.2005r. (k 15 akt rentowych), ani w świadectwie pracy z dnia 31.09.1999r. (k 14 akt rentowych) i w konsekwencji naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 184 w związku z art.32 ust.1a ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - poprzez błędną ich interpretację i niewłaściwe zastosowanie w przedmiotowej sprawie a to poprzez uwzględnienie przy ustalaniu okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze okresu urlopu macierzyńskiego przypadającego w okresie, w którym ubezpieczona nie świadczyła pracy w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji, organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania albo o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym po dniu 31.12.1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. na dzień 31.12.1998r.) osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nie przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego.

Jak wynika z §4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) pracownik, który wykonywał prace w warunkach szczególnych, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Bezspornym w sprawie pozostawało, że ubezpieczona ukończyła 55 lat, nie przystąpiła do OFE i posiada na dzień 1.01.1999r. wymagany 20-letni okres składkowy i nieskładkowy.

Spór sprowadzał się zatem do ustalenia, czy ubezpieczona ma wymagany okres pracy

w warunkach szczególnych.

Sąd I instancji uznał, że tak albowiem kwestionowany przez organ rentowy okres urlopu macierzyńskiego od 25.06.1984r. do 30.09.1984r. podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Z tym stanowiskiem Sądu I instancji nie można się zgodzić.

Jak zostało ustalone od dnia 5.11.1982r. ubezpieczona przebywała na urlopie wychowawczym, w okresie którego tj. w dniu (...) urodziła drugie dziecko. Z tego właśnie względu od dnia 25.06.1984r. do 30.09.1984r. pobierała zasiłek macierzyński. Urlop wychowawczy zakończyła z dniem 4.10.1987r. i dopiero wówczas wróciła do pracy na poprzednio zajmowanym stanowisku.

Zatem sporny okres przypada w czasie, kiedy ubezpieczona korzystała z urlopu wychowawczego i nie świadczyła pracy w warunkach szczególnych. Co więcej bezpośrednio przed rozpoczęciem pobierania zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia drugiego dziecka, czyli przed datą 25.06.1984r. ubezpieczona nie wykonywała pracy w takich warunkach a po zakończeniu pobierania tego zasiłku macierzyńskiego, czyli po 30.09.1984r. też nie wróciła do pracy w warunkach szczególnych, bo kontynuowała urlop wychowawczy.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 czerwca 2006r., I UK 338/05 (LEX nr 375608) stwierdził, że do okresu pracy w szczególnym charakterze nie wlicza się okresu urlopu wychowawczego wyjaśniając, że skoro przez pracę w szczególnych warunkach rozumie się wykonywanie pracy o określonym charakterze, a nie pozostawanie w stosunku pracy, nie ma podstaw do zaliczenia urlopu wychowawczego do okresu pracy w szczególnych warunkach, skoro pracownik w czasie tego urlopu jest zwolniony z obowiązku świadczenia takiej pracy w takich, szczególnych warunkach. Ponadto, w okresie urlopu wychowawczego pracownik jest zwolniony z obowiązku świadczenia pracy w celu umożliwienia pracownikowi sprawowania osobistej opieki nad małym dzieckiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2002r., I PKN 11/01). Cel urlopu wychowawczego jest więc inny od celu urlopu macierzyńskiego, zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy z powodu choroby lub urlopu dla poratowania zdrowia. Urlop wychowawczy nie jest okresem niezbędnym do regeneracji sił i zapewnienia możliwości dalszego wykonywania pracy, jak powyższe okresy. Uprawnienie do wcześniejszej emerytury jest przywilejem przysługującym osobom, które przez określony czas wykonywały pracę w tzw. szczególnych warunkach lub charakterze. Ponadto, w okresie, w którym ubezpieczona korzystała z urlopów wychowawczych wyrażano pogląd, że z istoty urlopu bezpłatnego wynika, że w tym okresie następuje zawieszenie podstawowych praw i obowiązków stron wynikających ze stosunku pracy, jeżeli przepis wyraźnie nie stanowi inaczej. Okres ten bowiem nie jest - co do zasady - okresem prawnie równoważnym ze świadczeniem pracy.

Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu z dnia 7.02.1983r. są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu obowiązującym na danym stanowisku pracy. Chodzi tu o faktyczne wykonywanie pracy, stale i w pełnym wymiarze, zatem nie o formalne pozostawanie w stosunku pracy. Skoro tak, to tym bardziej formalne trwanie zatrudnienia nie jest wystarczającym argumentem za doliczaniem do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu niewykonywania pracy w czasie korzystania z urlopu wychowawczego. Powyższe oznacza, że okres urlopu wychowawczego można uwzględnić wyłącznie w ogólnym stażu ubezpieczeniowym, ale okres ten nie stanowi okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Pozostaje rozważyć, czy okoliczność, że w czasie korzystania z urlopu wychowawczego ubezpieczona urodziła drugie dziecko i tym samym uzyskała na przewidziany ówczesnymi przepisami okres prawo do zasiłku macierzyńskiego oznacza, że ten sam okres, czyli

w niniejszej sprawie okres sporny, winien być uznany za okres pracy w warunkach szczególnych.

Zarówno w orzecznictwie SN jak i sądów powszechnych prezentowane są bowiem poglądy, na które zresztą powołał się Sąd I instancji, że przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą ewentualnie porodem i korzystaniem z wynagrodzenia lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu, są okresami,

w których ubezpieczony zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnych warunkach.

Co do zasady Sąd odwoławczy podziela to stanowisko w odniesieniu do ubezpieczonych wykazujących w obecnym stanie prawnym (czyli po dokonanej w 2004r. zmianie art.32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) wymagany staż pracy w warunkach szczególnych na dzień 1.01.1999r.

Powyższe nie oznacza jednak, że także ubezpieczonej należy zaliczyć sporny okres do stażu pracy w warunkach szczególnych tylko z tego powodu, że z uwagi na obowiązujące przepisy nabyła ona prawo do zasiłku macierzyńskiego w czasie przebywania na urlopie wychowawczym. Wspomniana okoliczność nie niweczy wszak prawidłowości stwierdzenia, że zarówno przed nabyciem prawa do tego zasiłku macierzyńskiego (w czerwcu 1984r.) ubezpieczona nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych, bo już od listopada 1982r. czyli ponad rok korzystała z urlopu wychowawczego, jak i po zakończeniu jego pobierania (od października 1984r.) nie wykonywała takiej pracy, bo nadal korzystała z urlopu wychowawczego aż do października 1987r.

Tymczasem przyjętą w orzecznictwie zasadą zaliczania do okresów pracy w szczególnych warunkach pewnych okresów jej faktycznego nieświadczenia jest to, aby owe okresy nieświadczenia pracy w warunkach szczególnych i tym samym braku narażenia na ich oddziaływanie na organizm pracownika, były bezpośrednio poprzedzone w czasie wykonywaniem takiej pracy i aby po ich zakończeniu następował powrót do wykonywania takiej pracy.

Na takich zasadach zaliczany jest do okresu pracy w warunkach szczególnych okres zasadniczej służby wojskowej i na takich zasadach zaliczane są okresy pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego w okresie czasowej niezdolności do pracy lub czasowej niemożności jej wykonywania z uwagi na urodzenie dziecka, przy czym te ostatnie jako okresy niezbędne do regeneracji sił i zapewnienia możliwości dalszego wykonywania takiej pracy.

Trzeba jednak pamiętać, że zaliczanie tych okresów stanowi wyjątek od ogólnych zasad ustalania stażu pracy w warunkach szczególnych, wymuszony poniekąd zmianą regulacji prawnej, a skoro tak to niezasadnym byłoby dalsze jego rozszerzanie na odmienne stany faktyczne.

W tym stanie rzeczy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw do zaliczenia ubezpieczonej do stażu pracy w warunkach szczególnych spornego okresu pobierania zasiłku macierzyńskiego przypadającego w okresie korzystania z urlopu wychowawczego i tym samym nie poprzedzonego wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych.

Brak zaliczenia tego okresu skutkuje uznaniem, że ubezpieczona nie legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych a tym samym nie spełniła przesłanek warunkujących prawo do emerytury na podstawie art.184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z przytoczonych względów Sąd Apelacyjny na mocy art.386 §1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

/-/ SSA M. Żurecki /-/ SSA J. Pietrzak /-/ SSA E. Kocurek-Grabowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM